

PM

Till: Fullmäktigeberedningen gällande den framtida väghållningen.
Från: Peo Nordlöf PM 1
Kopia: Får vidarebefordras om så önskas.
Datum: 2026-03-08
SV: PM1 Inspel och förslag till möte med fullmäktigeberedningen om framtidens väghållning fredag 13 mars 2026 klockan 8.00 – 12.00.

1. Inledning och formalia

1:1 **Offentliga mötesanteckningar** från våra möten.

Förslag Beslut: Våra mötesanteckningar publiceras.

2. Genomgång av beredningens direktiv.

2:1 **Mötena bör hållas så öppna som möjligt** (åhörare).

2.1.1.Förslag Beslut: Våra möten hålls öppna för åhörare.

2.1.2 Förslag Beslut: Täta möten under våren för att få fram ngt till första delrapporten i juni före valet.

3. Ledamöternas förväntningar och målbild

Förslag till Beslut att ta idag (eller i närtid).

3.1 *Vårt prioriterade mål bör nu vara att komma med reviderat förslag till innehåll i Regelverken och avtalstexter till juni delrapporten.*

Regelverken har inte vunnit laga kraft. Avtalen avseende kommunal vägskötsel alternativt bidrag till vägskötsel är inte klara och offentliga. Jurister sägs vara inkopplade – vilka? Avtalstexten har inte behandlats politiskt vare sig i kommunstyrelsen eller kommunfullmäktige. Byar och samfälligheter får inte se utkastet till avtalstext och har inte fått ta del av någon klassificering av vägarna utifrån regelverken. Ändå uppmanas de skriva på en ansökan in blanco – alltså innan avtalsvillkoren presenterats!

Avtalen mellan kommunen och by/samfällighet bör vila på 1. Avtalslagen (anbud och accept). 2. Skadeståndslagen 3. Beskriva innehåll beträffande drift och underhåll samt vilka aktuella vägar som tillhör vilken vägklass, om det är bidrag eller skötsel och om kommunens krav på vägen har accepterats vara uppfylld. 4. Regelverken är enbart bilagor till avtalet. 5. I "Regler för kommunalt stöd till enskilda vägar" står följande i 3.2: "Om kommunen beslutar att bevilja Väghållningsorganisation Kommunalt stöd ska parterna ingå avtal som reglerar förutsättningarna för stödet."

3.1.1 Förslag till Beslut: Vi arbetar **prioriterat** med målsättningen att kunna presentera ett förslag till Reviderat innehåll i **regelverken** och vad det bör stå i **avtalstexterna, till juni delrapporten.**

3.1.2 Förslag till Beslut: Processen med **avtalstecknande senareläggs** till tidigast våren 2027. Under tiden fram till dess att avtal kan träffas utifrån fastställda regelverk och politiskt beslutad avtalstext **uppdras åt förvaltningen att sköta** drift, underhåll, reparationer och reinvesteringar.

3.1.3 Förslag till Beslut: Om inte processen med avtal beslutas senareläggas, beslutas i stället att **inga avtal skall träffas** förrän avtalstexten och tolkningen av regelverken är fastställd och **beslutad i kommunfullmäktige.**

3.1.4 Förslag till Beslut: Beredningsgruppen bör göra en **informationsinsats nu under våren.** Många verkar tro att med Lantmäterivgiften betald är allt klart och Väghållningen fortsätter som förut. Vi bör informera om att så är det ju inte men också att vi därför nu **ser över regelverken och avtalen så att alla skall veta vad som gäller.**

3.2 Byamän och Byordningar bör godkännas som avtalspart med kommunen

3.2.1 Förslag till beslut: De som nu ansöker om att få sina **Byar, byamän och Byordningar godkända som Avtalspart** bör få det: Just nu aktuellt för **Västannor, Hagen och Smedsby.**

3.3. Hur stort är det eftersatta underhållet (underhållsskulden), på vilka väglänkar är det idag, vad kostar det att återställa?

3.3.1 Förslag till beslut: Hämta hem Databasen och Besiktningsprotokollen från 2003 års Besiktning. Finns hos Sweco i Falun och lämnas ut till kommunen på begäran. **Delges till Beredningen och till alla byar.**

3.3.2 Förslag till Beslut: **Beställ en ny oberoende Besiktning** (anlita expertkonsulter) av berörda vägar, 328 - 350 kilometer? Utformas ungefär som tidigare besiktning (2003). Skall beskriva kvalitén på varje väg (statusklassning), åtgärdskostnader för att underhålla och återställa eftersatt underhåll på 12 år (eller annan vald tid). (Se även PM3).

3.4 **Folkomröstning 2026-09-13**

När detta skrivs har 18,4 % av de röstberättigade skrivit på namninsamling för folkomröstning i vägfrågan. Namninsamlingen pågår till 25 mars. Namninsamlingen kommer upp till beslut på KF 25 maj.

I **PM 2 Förslag inför Folkomröstningen**, beskrivs skillnaden mellan "Kommunalt huvudmannaskap" och "Intagande i kommunal väghållning". Där finns även ett förslag till vad det bör stå på valsedeln.

3.4.1 Förslag till Beslut: Beredningsgruppen föreslår att fullmäktige beslutar att genomföra en rådgivande folkomröstning 2026-09-13, där valmanskåren får möjlighet att rösta Ja eller Nej till följande: **Ska kommunen ansvara för att de enskilda vägarna inom och mellan byarna erbjuds att omgående intas i kommunal väghållning (drift, underhåll, reparationer och reinvestering) via regelverk och avtal?**

3.5 **Anordna informations- och dialogmöte mellan beredningen och byarna i juni i samband med vår delrapport.**

Byarna skulle kunna utse en person per by. Byarna har bystämmor i närtid - så bra om de kan få info i närtid om ett sådant möte.

3.5.1 Förslag till beslut: Vi planlägger och inbjuder till ett informations- och dialogmöte mellan beredningen och byarna i juni i samband med vår delrapport.

4. Arbetsplan (Vad ska vi göra)

KOMMANDE ARBETSUPPGIFTER - MÖTEN

4.1 Arbetsuppgift – Möte: Bjuda in externa personer med kunskap och erfarenhet inom olika områden för samtal och dialog.

Följande bör vara av intresse (eller om de i sin tur utser andra):

- Björn Forsberg Plintsberg – Krister Ejeros Leksboda – Per Eriksson Karlsarvet
- Insjöns intresseförening - Jörgen Winther
- Ullvi - Ulf Sundén o Eva Erkers
- Per-Anders Winge Hedby byar, Per-Åke Skog Hälla
- Åkerö - Bengt Lagerkvist Åkerö
- Siljansnäs - Magdalena Laurell, Leif Rydh, Leif Danielsson
- Finns säkerligen fler!!

4.2 Arbetsuppgift – Möte: Prioritera att revidera innehållet i Regelverken samt utformningen av Avtalstexten. För målet att försöka ha ett klart förslag i juni 2026.

Se även **PM3 Revidera Regelverk och Avtal Peo. Dokument** att successivt gå igenom i samband med revidering av innehållet i **Regelverken och avtalstexterna återfinns i PM3.**

Följande bör ses över:

- * Drift och serviceåtgärder
- * Underhållsåtgärder. Vidmakthållande - Förebyggande- och Återställande- underhåll
- * Bärighetsåtgärder
- * Reparationer
- * Reinvesteringsbehov
- * Standardhöjningar utifrån kommunens regelverk eller andra anledningar
- * Vägtyper (A – D) och definitioner. Ta bort eller revidera?
- * Kommunal skötsel eller bidrag.
- * Standardkravens tillämpning
- * Utformning av avtalstext som reglerar förutsättningarna för drift och underhåll (DoU) och reinvesteringar. Beakta SKR och andra förslag till avtalstext.

4.3 Arbetsuppgift – Möte: Nuläget i Väghållningen, i förteckning och karta

Förvaltningen presenterar:

- * **Förteckning och längdmeterangivelse och kartor över berörda vägar 328 – 350 kilometer?** Inklusive uppgift om belagd väg eller grusväg, grävda diken eller längsgående trummor, trummor under väg samt ev. andra registrerade kvaliteter?
- * Om **klassning av vägarna (A – D)** gjorts enligt Regelverket bör det bli **offentligt** för Beredningsgruppen och byarna. Om det ej gjorts behöver det inte göras förrän vi har utrett hur vi föreslår att det skall vara.
- * Hur hanteras krav på upprustning och brister gentemot standardkraven och inför överenskommelser med föreningar och byar?
- * **Förteckning och Karta över alla GA och Föreningar inkl. kontaktpersoner** till GA, Samfällighetsföreningar och byar. Hur många?
- * Hur många av oss 16 173 Leksingar bor vid Enskilda vägar, Hur många bor vid Kommunala vägar? Hur många av invånarna i Leksands tätort (SCB) bor på Leksands-Noret inkl. Karingberget och hur många bor vid enskild väg i Leksands tätort. Antalet fastigheter vid kommunal väg respektive enskild väg finns det? (Har tidigare angetts ca 5700 fastigheter längs enskild väg – Framtida väghållningsansvar 2008, se PM3).
- * Hur långt kommit med **utredningen om Insjön?** Har förändring av detaljplaneringen påbörjats? **Vad är målet?** Hur mkt återstår? Prognos för när klart?

4.4 Arbetsuppgift – Möte: - Ekonomisk inventering

Förvaltningen och Ekonomi presenterar:

* **Hur mycket har lagts ekonomiskt för väghållning** på de enskilda boendevägarna år för år (328 – 350 km?) – särredovisat och jämfört med de kommunala vägarna och på annat (torget, park, gångstråk mm)? Gärna 2008 – 2026.

*Hur och av vem/vilka har eller har haft delegation och fattat beslut om vilka vägar som skall åtgärdas och vilka som inte skall åtgärdas? Kriterier? Särskilt de senaste åren före 1/6 2025 då olika byar undrar varför några fick upprustning av vägar strax före överlämnandet och andra fick överta vägar med eftersatt underhåll i "befintligt skick".

* Uppgift om **totala förrätningskostnader betalda per GA** av privatpersoner respektive av kommunen. Gäller de GA där kommunen ansökt om förrättning. Ca 20 mnkr?

*Särredovisa de **GA som försökte tacka nej** utifrån en opinionsyttring eller skrivelse men där kommunen inte drog tillbaka ansökan.

*Särredovisa för de som troligen hade **giltig Byordning och/eller bysamfällighet**.

* Inventera de olika **ANDELSTALEN för fastigheter med utfart mot Allmän väg jämfört med fastigheter med utfart mot byvägarna**. Påverkar såväl avgifterna till Lantmäteriet samt Vägavgifternas storlek. Idag verkar det finnas oförklarade skillnader som kan strida mot likställighetsprincipen. Skall finnas både 0%, 20%, 50% och 100%. Kanske ännu fler varianter? Redovisas per GA.

* Hur har **de årliga driftbidragen** som utbetalas från Trafikverket till Leksand kommun fördelats och använts – **redovisas särredovisat per väg och gärna 2008 - 2026**. Det totala årliga bidraget som utbetalades till Leksands kommun för år 2025 var 3 822 797 kr, utbetalades feb 2026, bidraget för 2024 som utbetalades feb 2025 var 2 798 310 kr osv. Redovisas fördelat på "årligt bidrag" samt "särskilt driftbidrag". Hur stor andel av driftskostnaderna täcks av driftsbidrag?

* Vilka vägar har under perioden 2008 – 2026 **förlorat de årliga driftsbidragen** på grund av att de fått underkänt vid Vägverkets/Trafikverkets granskningar?

* **Inventering av kommunala finansieringskällor:** Kommunen gjorde under 2025 sin största investering hittills genom att köpa in sig i elnätsbolaget Sambyggd för 365 Mkr. Hur mycket i **aktieutdelningar årligen** från energi och el? 20 miljoner kronor? Andra kapitalinkomster och övrigt? Jämför med kommunsektorn (Se PM 3).

* **Inventering av kommunala finansieringskällor:** *Hur mycket i intäkter från de **kommunala fastighetsavgifterna** år för år 2008 - 2026? *Hur mycket kommer från fastboende och hur mycket avser fritidsboende? Exempel: 2016: 34,9 mnkr. 2021: 50,5 mnkr. 2024: prognos 55,2 mnkr osv. **Redovisa nominellt och realt**. Kommunala fastighetsavgiften ingår inte i det kommunala utjämningsystemet och särredovisas i statsfinanserna skilt från de generella och riktade statsbidragen. Jämför med kommunsektorn (se PM 3).

* Studera RIR 2022:1 ”Landsbygdkommuner med besöksnäring hör till de kommuner som har högst intäkter från fastighetsavgiften per invånare.” Stämmer detta in på Leksand? (se länk PM3).

* **Inventering av kommunala finansieringskällor:** Hur har **de generella och de riktade statsbidrag utvecklats över tiden 2008 – 2026? Redovisa nominellt och reellt** samt i jämförelse med intäkterna från de kommunala fastighetsavgifterna. Jämför med kommunsektorn (Se PM 3).

* Redovisa hur mycket erhåller eller betalar Leksand från/till det **kommunala utjämningsystemet år för år** (gärna perioden 2008 – 2026)? Nominellt och reellt.

* **Inventering av kommunala finansieringskällor:** Ett förslag som framförts är att bilda ett **kommunalt bolag**, exempelvis ”Leksands Vägar AB”, som ansvarar för drift, upphandling och långsiktig underhållsplanering. Genom samordning och professionell förvaltning kan långsiktig underhållsplanering kanske ske och kostnader hållas nere och fördelas jämnt över tid, i stället för att läggas som ett tungt ansvar på små samfälligheter. Är detta ett realistiskt alternativ?

* **Inventering av kommunala finansieringskällor:** Redovisa hur **Leksands ”Skattekraft”** står sig **rangordnat** i förhållande till övriga kommuner i Sverige och övriga kommuner i Dalarna? Utveckling över tid (gärna 2008 – 2026)?

4.5 Arbetsuppgift - Möte: Eftersatt underhåll som skapat en underhållsskuld – storlek, lokalisering, finansieringsansvar, åtgärda, tid.

Se även PM 3 om Besiktning och statusklassning.

* Granskning av **besiktningsprotokollen** från 2003: års Besiktning av vägarna.

* Genomgång och slutsatser från ny **oberoende Besiktning** av vägarna.

* **Beskriv hur Trafikverket och Härjedalens kommun samt andra kommuner hanterar eftersatt underhåll** i samband med överlämnande/återlämnande av väghållningsuppgiften till Samfällighetsförening eller liknande.

* Beskriv hur Trafikverket skall hantera eftersatt underhåll på de statliga vägarna 2026 – 2037.

* Vem ska bära ansvaret för **finansiering**? Hur stora är kostnaderna?

* Vem ska ansvara för att **åtgärda eftersatt underhåll**?

* **Tidplan** för att åtgärda eftersatt underhåll?

4.6 Arbetsuppgift – Möte: - Detaljplanering för ändrat huvudmannaskap – Principer och plan

Se även PM 2 Inför Folkomröstning Peo.

* **Kartläggning av befintliga detaljplaner** i Leksand för samfällda enskilda vägar enligt äldre Byggnadsplan och nyare PBL för aktuellt vägnät. 328 – 350 kilometer?

- * Se över **Metodiken** för att genomföra **effektiv omvandling till kommunalt huvudmannaskap** av befintliga detaljplaner för samfällda enskilda vägar.
- * **Kontakta andra kommuner** för att få information om hur de angripit och angriper arbetet med att så **smidigt som möjligt omvandla Enskilda boendevägar till kommunalt huvudmannaskap**. Allmän plats. Samfällid väg. Gamla men gällande detaljplaner enligt Byggnadsplan. Hur man byter huvudmannaskap utan marklösen? Särskilt intressant är **Ljusdals arbete med så kallade "skelettplaner"**. Andra aktuella kommuner som "kommunaliserar" att rådfråga är Ekerö, Härryda, Höganäs, Hässleholm, Lerum, Ljusdal, Mölndal, Norrköping, Strängnäs och Värmdö. (Finns säkert fler).
- * Kontakta SKR jurister för att få information
- * Kontakta och undersök dokument om **kommunalt huvudmannaskap** från **Boverket. Trafikverket, SKR samt REV**. Hur kan man så smidigt som möjligt omvandla Enskilda boendevägar till kommunalt huvudmannaskap.
- * **Omfattning**, vilka vägar ska bli kommunala på sikt? *Tätorter (SCB), *Småorter (SCB), *Byar i samlad bebyggelse, *vissa stråk?
- * **Samordning mellan Översiktsplanen och regelverken** om vad som avses med tätbebyggt område; Tätort och Småort utifrån SCB definitioner, tätbebyggda byar (samlad bebyggelse). Ev. föreslå revidering av Översiktsplanen för att underlätta detaljplaneringen för ändring av huvudmannaskap-
- * **Ordningsföljd** för arbetet med kommunalt huvudmannaskap och **tidsplanering**.

4.7 Arbetsuppgift - Möte. Byordningar enligt äldre fortfarande gällande lagstiftning och annan juridik

- * Godkänna ansökningar från Byar med Byordning som avtalspart
- * Gå igenom **1921:2 Lag om förvaltning av bysamfälligheter** och därmed jämförliga samfällda ägor och rättigheter samt Vesterlins yttrande om rättsläget
- * Inventera vilka Byar som har giltiga **Bysamfälligheter** och/eller **Byordningar** enligt äldre lagstiftning.

4.8 Arbetsuppgift – Möte: Hur ge byar, tätorter och småorter ett reellt inflytande och dialogmöjligheter med förvaltning och politik kring Vaghållningen?

- * Utforma hur ett **samrådsorgan** skall ordnas mellan byar, orter, förvaltningen och politiken kring väghållningsfrågorna.
- * Nytt eller uppdaterat "**Kommunbyggeråd**"?
- * **Valda representanter** från byar och tätorter?
- * Enbart **vägfrågor** eller **alla gemensamma frågor**?

4.9 Arbetsuppgift – Möte. Ska förrättningskostnader för de av Leksands kommun beställda lantmäteriförrättningarna kompenseras från kommunen till de som betalat dem? (cirka 20 mnkr?)

- * Skall "alla" kompenseras?
- * Skall **de som försökte tacka nej** genom en opinionsyttring eller skrivelse men där kommunen inte drog tillbaka ansökan, kompenseras. (Frivilligheten utifrån KF beslut 2017 och kommunens informationsfilm).
- * Skall de som troligen hade en **giltig byordning och/eller bysamfällighet** men ändå fick genomföra förrättning, kompenseras?
- * Skall eventuell kompensation utgå **individuellt** från kommunen till privatpersoner?
- * Skall eventuell kompensation utgå **kollektivt** genom att ett GA:s totala förrättningskostnader löpande stäms av gentemot av kommunen finansierade underhållsåtgärder, bärighetsåtgärder och reinvesteringar inom GA:s område. (Ej driftåtgärder). Avstämningen redovisas för de boende inom respektive GA så att de kan se när de fått kommunalt finansierade åtgärder inom sitt område som motsvarar förrättningskostnaderna.

4.10 Arbetsuppgift - Möte: Organisering av Väghållningen i Leksand

- * **Behov av ett kommunalt Väg- och Gatukontor i Leksands kommun? Ansvara för:**
 - Utförande och upphandling av en kostnadseffektiv väghållning med god kvalité för ett tydligt definierat vägnät.
 - Lägger förslag till en uppdaterad väghållningsplan en gång per mandatperiod.
 - Årlig uppföljning och redovisning av utförd väghållning.
 - Tillsammans med politiskt ansvariga ansvara för att hålla en god dialog med byarna, tätorterna och småorterna om väghållningsfrågor.

- * **Behov av att en kommunal långsiktig väghållningsplan upprättas?**

För att motsvara de statliga och regionala infrastrukturplanerna kan den göras som en tolvårig plan som revideras vart fjerde år. Planen fastställs av kommunfullmäktige under varje mandatperiod.

Planen ska inbegripa:

- kommunens regler kring drift och underhåll
- planerat förebyggande underhåll
- planerade bärighetsåtgärder
- planerade reinvesteringar
- planerade investeringar.

5. Arbetssätt (Hur ska vi arbeta)

5.1 Riskanalys och Konsekvensbeskrivningar

FÖRSLAG till Beslut: Vi bör genomföra riskanalys och konsekvensbeskrivning för alla förslag vi tar fram.

5.2 Utbildning för politiskt ansvariga

* PBL webbutbildningar (Gratis) [PBL webbutbildningar - PBL kunskapsbanken - Boverket](#)

- Att arbeta med PBL-introduktionskurs
- Huvudmannaskap och planbestämmelser [Huvudmannaskap och planbestämmelser - PBL kunskapsbanken - Boverket](#)

Studia – **Kommunens ansvar som väghållare** 18–19 maj digitalt på distans. 9 990 kr exkl. moms [Kommunens ansvar som väghållare | Studia](#)

Studia – **Fördjupningskurs – Kommunens ansvar som väghållare** 11 juni digitalt på distans. 7 590 kr exkl. moms [Fördjupningskurs – Kommunens ansvar som väghållare | Studia](#)

FÖRSLAG till Beslut: Några politiker i Beredningen kan delta i kurserna om "Kommunens ansvar som väghållare" på kommunens bekostnad. (Peo frivillig).

6. Nästa möte